

DE LA HISTÒRIA

EL PORTAL DE LA VALL

Anna Camats Malet

La muralla de Cervera és un dels elements patrimonials més destacats de la ciutat, tant per la seva monumentalitat com pel fet que es conserva gairebé la totalitat del traçat que protegia el nucli medieval.

Tot i que les primeres notícies de l'existència de murs, torres i portals d'un recinte emmurallat daten del segle XII, la fortificació que s'ha conservat fins als nostres dies fou ideada pel rei Pere el Cerimoniós a mitjans del segle XIV. A inicis de l'any 1368, en plena guerra entre la Corona d'Aragó i Castella, el monarca es trobava a la vila per fer front a certes companyies mercenàries que havien entrat a Catalunya pel Pallars, i és durant aquesta estada que dicta les instruccions on s'establien les característiques que s'hauria de seguir per reformar les muralles. A partir d'aquest moment s'inicia un període de transformació del conjunt fortificat que s'allargarà fins ben entrat el segle XV.

Tenim constància documental de deu portals pels quals, durant diferents èpoques, podia accedir-se a la població.

Actualment, la majoria d'aquests portals han desaparegut, ja que han estat eliminats per facilitar el trànsit rodat, però podem deduir la seva ubicació aproximada gràcies a documents gràfics com el plànol militar de Cervera dit «Plan de la Villa de Cervera» del topògraf militar francès Sébastien de Pontault de Beaulieu (1612-1674), elaborat l'any 1659. (*Fig. 1*)

No obstant, la millor manera de conèixer la seva ubicació exacta és trobar les restes estructurals d'aquests accessos, i aquesta informació ens la proporciona l'arqueologia.

En aquest sentit, la recent intervenció arqueològica duta a terme en el marc del *Projecte de Rehabilitació de diversos trams del camí de Sant Jaume al nucli històric de Cervera (la Segarra)* ha permès corroborar l'existència d'un d'aquests portals: el Portal de la Vall.

La presència d'aquest portal, anomenat també Portal de Montserè, ja es menciona en un document de l'any 1366, en el qual s'esmenten les obres en diversos portals de la població. En aquest moment, doncs, ja existia un recinte fortificat que descendia

(Fig. 1). Plànol de Cervera elaborat pel militar francès Beaulieu l'any 1659.

(Fig. 2). Paviment empedrat documentat al Portal de la Vall.

des del castell per la vessant est del turó de Montserè.¹

Les restes arqueològiques del portal s'han documentat a l'extrem nord del Carrer Sant Magí, just al costat de l'Església homònima. En aquest punt, el traçat de la muralla queda interromput, deixant una obertura de 3 m, i continua vers l'oest.

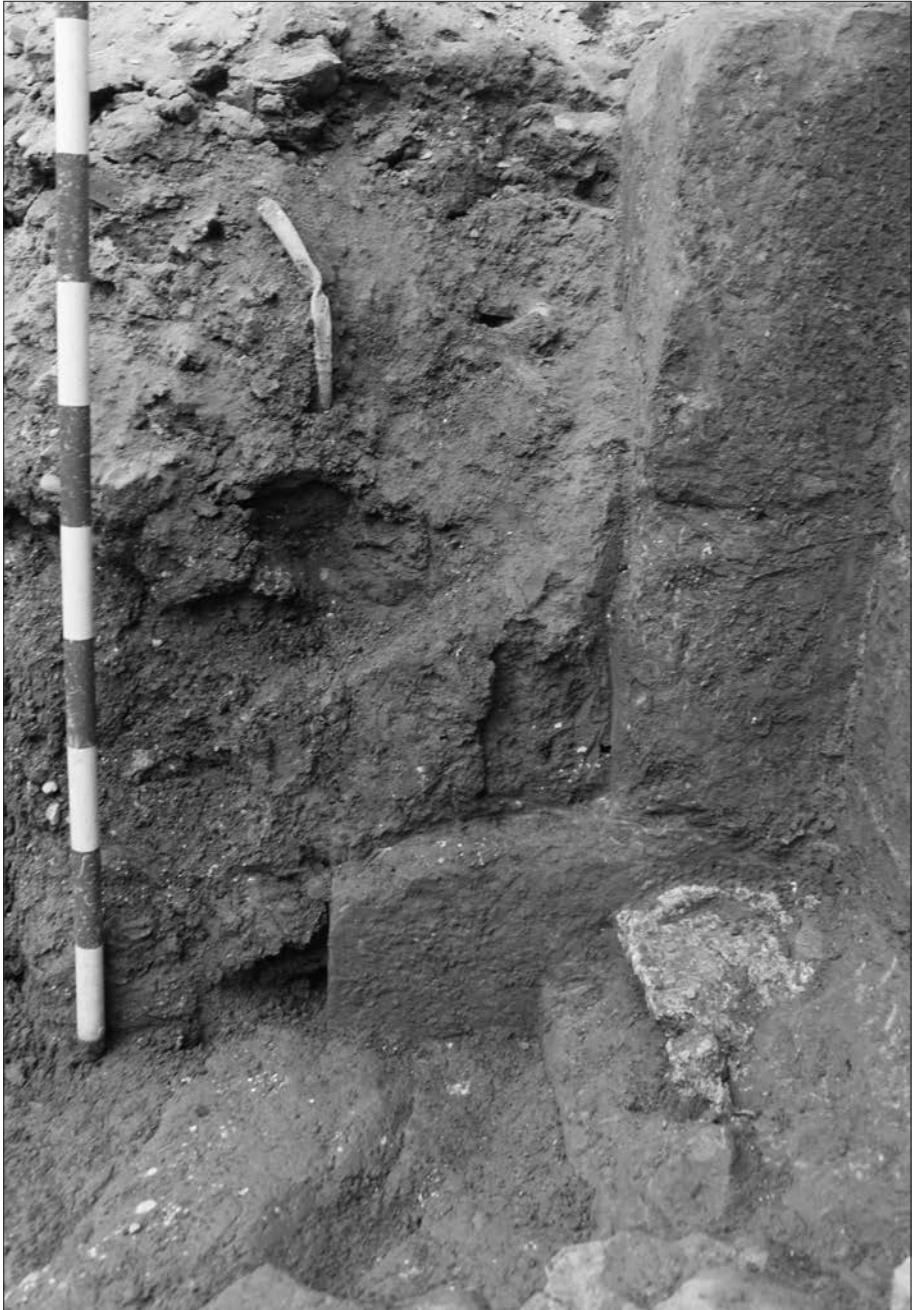
Entre ambdós panys de muralla s'ha documentat un paviment empedrat que confirma l'existència del nivell d'ús del carrer, que es trobava un metre per sota del nivell de circulació actual. Per tant, sembla ser que el recorregut des del Portal de la Vall fins al Castell tenia una pendent molt més pronunciada que la de l'actual Carrer Sant Magí. (Fig. 2)

A la banda oest del portal, adossat a l'actual església de Sant Magí, s'han documentat dos elements que denoten l'existència d'una porta: d'una banda, un forat que retalla el paviment, on hi hauria l'eix de rotació de la porta; i d'altra banda, una pedra en forma de L encaixada a la mateixa muralla i que funcionaria de topall. (Fig. 3)

A banda de la documentació del portal, l'excavació arqueològica ha posat al descobert un tram de muralla que continua després del portal en direcció oest. Aquest no coincideix, tal i com s'havia especulat, amb el mur nord de l'edifici núm. 4 de la Plaça Sant Magí, sinó que es troba uns 80 cm al nord d'aquest.

Es tracta d'un mur de 1'2 m d'amplada. El sistema constructiu utilitzat és el mateix que s'ha documentat en altres trams de la muralla: format per dos paraments de

¹ VERDÉS, P (2000)

(Fig. 3). Pedra que funcionaria de topall de la porta d'accés.

(Fig. 4). Mur i rebaixa del fossat davant el Portal de la Vall.

pedra ben escairada lligada amb morter de calç, entre les quals es tirava un rebliment de terra i runa.

L'alçat del mur conservat en aquest punt és de tan sols 1'4 m., però gràcies a les nombroses referències documentals de l'època, podem deduir que la muralla tenia una alçada d'entre 10 i 12 m aproximadament, i els fonaments s'enfonsaven en alguns llocs fins a 5 metres.²

El darrer element defensiu documentat és el fossat que protegia l'accés a la població. Aquest s'ha documentat a la banda externa del portal, on s'han rebaixat 3 m de profunditat respecte la cota actual del carrer, deixant al descobert un imponent mur vertical que baixa a

plom sota la muralla. No s'ha arribat a la cota inferior del fossat, ja que la superfície excavada era massa reduïda i, per motius de seguretat, s'ha descartat descendir a més profunditat. Esperem, doncs, que en futures intervencions es pugui determinar amb exactitud l'abast d'aquesta estructura. (Fig. 4)

Tenint en compte les instruccions de Pere el Cerimoniós per reformar les muralles al segle XIV, sembla que el fossat es construeix en aquest moment, ja que s'especifica que la protecció hauria de quedar reforçada per un fossat de vuit metres d'ample, que resseguís tota la muralla, així com també per una segona línia de paret aixecada en els punts més vulnerables del recinte, que s'anomenava barbacana.³

² VERDÉS, P (2000).

³ VERDÉS, P (2000)

Cal dir que l'orografia d'aquest indret, al trobar-se elevat respecte el seu entorn immediat, ja proporciona una protecció natural de la zona. Per tant, la presència d'un fossat devia conferir un aspecte imponent de la muralla i del Portal de la Vall.

La desaparició del portal, així com també una torre que s'esmenta a la documentació escrita i que defensava l'accés per la banda est, les hem de

relacionar amb la construcció de l'Església de Sant Magí, obra finalitzada a finals del s. XVIII.

Bibliografia:

DURAN I SANPERE, A. (1977): *Llibre de Cervera*, Ed. Curial, Barcelona.

VERDÉS PIJUAN, P. (2000): *Reseña histórica de las murallas de Cervera*. Inèdit.